

**Ponència al Col·legi d'Economistes
el 15 de març del 2005**

La nostra política econòmica vol fer possible que Andorra disposi dels mitjans suficients per assegurar la seva viabilitat futura com a Estat independent i sobirà.

Durant els darrers quatre anys ens hauran segurament sentit a dir en més d'una ocasió que per aconseguir aquest objectiu és contraproduent pretendre seguir vivint eternament dels privilegis que la història ha volgut posar al nostre abast. En el cor d'aquest raonament hi ha també, no els estranyarà, la nostra clara opció d'acostament a la Unió Europea com a via per a donar forma al futur. Després en parlarem breument.

Els Socialdemòcrates plantegem una política econòmica diferent de la que s'ha vist en els darrers deu anys.

Lliure competència i llibertat d'empresa, respecte al dret de propietat, recerca legítima de beneficis són, a Andorra, drets constitucionals que assumim i defensem. Ho fem ben convençuts en haver estat entre els promotors del procés constituent, l'any 1992. Volem, això sí, fer compatibles aquests principis amb uns altres:

- negociació col·lectiva;
- igualtat d'oportunitats;
- accés a l'habitatge

que també són principis constitucionals i que els darrers deu anys han estat menystinguts i oblidats.

I. La Situació econòmica actual

El 29 d'octubre passat, durant el debat d'orientació política que vam tenir a Casa de la Vall, vaig fer, en nom del grup parlamentari socialdemòcrata, una exposició de la nostra anàlisi de la situació econòmica actual. Em permetran que els la resumeixi breument.

En els darrers deu anys el creixement de l'economia andorrana s'ha assentat en una confluència de factors estructurals als quals s'associa.

Si és així, el futur model econòmic andorrà no es pot considerar suficientment sòlid i robust, i més en el context de l'Europa ampliada a vint-i-cinc membres.

D'altra banda, l'anàlisi, en termes de benestar social, que es deriva d'aquest creixement, demostra un panorama amb força incerteses.

I és que, de fet, el creixement de la renda andorrana es produeix a un cost considerable pel que fa al benestar comunitari.

Tenim un sector públic «coix», amb pressió fiscal (projecte de l'ISI) que fa mal a la petita i mitjana empresa i amb infraestructures de segona o tercera categoria.

No ens enganyem, l'economia no «va bé». L'economia només «va fent» gràcies a un sobre esforç permanent de la majoria de la societat andorrana (treballadors per compte propi que hi posen moltes hores i feina, empresaris que no tenen la vida fàcil, treballadors assalariats que sacrifiquen un millor espai social al manteniment de la feina, famílies en les quals tots treballen, corren tot el dia i paguen factures per serveis substitutius, etcètera).

Tot plegat fa que Andorra sigui una societat amb pitjor benestar «residual» que el que semblen reflectir les estadístiques oficials.

En definitiva, el que la societat andorrana ha estat sacrificant en els darrers deu anys per a la creació de riquesa implica un cost prou elevat en termes d'«estrès social » com perquè puguem considerar satisfactori el balanç.

Així, les xifres de renda no ens ho diuen tot sobre la realitat del benestar dels andorrans.

Podem assenyalar diversos exemples. N'esmentarem cinc:

1. L'elevat cost d'un creixement important que s'ha realitzat sobre la base de la generació de renda primària més que no pas beneficiant el conjunt de la ciutadania amb la seva distribució. No hi ha hagut subvencions a les famílies ni augment de les pensions mentre que, paral·lelament, es malmetia fortament i duradorament l'entorn natural.
2. Les taxes d'ocupació i activitat molt elevades –per exemple, amb l'aportació de treball dels diversos membres de la unitat familiar- i, així, amb efectes indirectes

Ponència al Col·legi d'Economistes
el 15 de març del 2005

en el suport familiar de petits i grans i en el funcionament de les llars. Vegin sinó què ens diu l'estadística:

<i>Any</i>	<i>Població total</i>	<i>Llocs de treball</i>	<i>% s/total</i>
1995	63.859	30.513	47'78
2003	72.320	46.537	64'34

Les xifres ens demostren que l'augment dels llocs de treball és superior a l'augment de la població, la qual cosa confirma que és cada cop més tota la família que es posa a treballar per poder fer front al cost de la vida. Apreciació que podem complementar constant que una mateixa persona sovint ha d'assumir més d'un lloc de treball.

3. L'afavoriment de processos migratoris sense concert, de manera que porten retardada l'aparició de problemes de cohesió social i de pèrdua d'identitat segons com es tractin i per les càrregues socials que estan generant i generaran en un futur immediat.
4. L'obligació de suportar un cost relatiu de la vida molt elevat, que el pateix en major mesura la gent gran (pensionistes) i els joves (en un mercat laboral precari). Una situació, en tot cas, amb un cistell de necessitats de despesa superior a la de les comarques i regions del nostre entorn.
5. Un sector públic raquític que indueix a la substitució del suport social d'activitats públiques per privades, familiars o individuals, davant la insuficiència notòria del finançament públic de les polítiques socials que no es correspon amb el desenvolupament –el creixement- econòmic abastat per a Andorra.

La nostra proposta es presenta amb la preocupació essencial de no contraposar el vessant econòmic amb el social ni, tampoc, amb la preservació de l'entorn natural. I, si em permeten la imatge, no estem pas propugnant la quadratura del cercle.

Es tracta de bastir unes noves síntesis: síntesi entre allò individual i allò col·lectiu, entre l'Estat i el mercat, entre l'oferta i la demanda, entre el desenvolupament econòmic i els

equilibris ecològics. Entre aquests diversos elements hem de trobar el punt d'equilibri per avançar millor i aconseguir vertebrar unes combinacions dinàmiques que permetin un creixement sostenible.

Les coses es compliquen i hauríem de ser capaços d'aprofitar l'ocasió, no pas per continuar amb una política de pedaços sinó per afrontar de forma valenta i decidida una nova manera de fer, que ens permeti avançar cap a una millor perspectiva de consolidació econòmica que, n'estic convençut, només es podrà aconseguir millorant alhora el benestar social.

En política el temps perdut no fa més que agreujar els desequilibris. És ja molt urgent que des del Govern d'Andorra s'encari la realitat i s'acabi la política de defugir l'hora de prendre decisions tot deixant per a més endavant el que seria menys costós de resoldre immediatament.

Considerem no solament imprescindible sinó també urgent definir un model econòmic que sigui, alhora, sostenible i arrelat a la manera de ser autòctona, però també acceptable pels nostres veïns. És per això que estem convençuts que, sense minva de la nostra sobirania, l'establiment de les bases d'aquest nou model de convivència ha de ser fet en estret diàleg amb Europa, amb transparència i sense dobles llenguatges.

Aquest és el repte al qual hem de donar resposta: volem seguir encimbellats en les nostres preteses «especificitats» dels darrers trenta anys adoptant la línia d'un fals acostament a Europa o bé volem, pel contrari, assumir la nostra diferència però en el marc d'una bona associació amb la Unió Europea que ens permetrà no solament ser més escoltats i respectats sinó també, de ben segur, poder influir en la definició d'unes polítiques comunes que afecten ja i cada dia afectaran més l'economia andorrana.

II. Les finances públiques

No ens podem pas plantejar un nou model de política econòmica sense analitzar on són les finances públiques.

Si em permeten esmentaré alguns fets que em semblen destacables:

- Les despeses corrents han augmentat els darrers anys considerablement i dins d'elles, les despeses de personal, que són la partida més important, han crescut a una taxa anual superior al 10%. És important destacar-ho perquè així es posa clarament de manifest la necessitat de dotar el sector públic de fonts de finançament creixements.
- Les despeses de capital també van créixer, els anys 2001 i 2002, al voltant d'un 10% anual respecte de l'any anterior, tot i que el 2003 van caure un 8%. En aquest capítol les inversions reals han estat sotmeses a un ritme de variació molt important. Així, al 2001 augmentà en un 54% respecte de l'any anterior i al 2002, un 14%. En canvi, el 2003, el nivell d'inversions reals ha caigut més d'un 12%.
- La taxa d'execució del pressupost és extremadament reduïda per a les inversions reals, i se situa al voltant del 40%, els anys 2001 i 2002, mentre que el 2003 arriba al 67%.

Si analitzem l'evolució entre 1998 i 2003 d'alguns capítols pressupostaris hi trobem:

1.- Despeses de personal

En xifres reals entre 1998 i 2003 han augmentat el 59,7%. En euros constants l'augment és de 36,3%.

6.- Inversions

En xifres reals, entre 1998 i 2003 hauria augmentat un ridícul de 0,3%. En realitat, en xifres constants s'ha reduït en un -14,4%.

7.- Transferències de capital

En xifres reals entre 1998 i 2003 s'haurien reduït en un -13,6%. En realitat, en xifres constants, s'han reduït molt més, un -26,3%.

Fa més de vuit anys que som en una preocupant situació de degressió pressupostària. Hi ha un desequilibri evident, malgrat que es pretengui dissimular mitjançant la

comptabilitat pública creativa i la inexecució de bona part de la despesa pressupostada, com ja he assenyalat. Però, altra dada que hauria de preocupar-nos, aquest any és el setè en el qual no s'assoleix el pressupost d'ingressos.

Si la capacitat inversora del govern no ultrapassa la xifra anyal dels 65 milions d'euros es fa difícil d'entendre com s'ha adjudicat per 71,5 milions d'euros la fase I del túnel dels dos Valires. Menys encara si hom pot esperar que la segona fase dupliqui, pel cap baix, aquesta primer adjudicació.

Imprevisió que ens ha de preocupar doblement quan sabem que no hi ha cap pla de finançament a mig termini de l'endeutament públic.

La situació avui, març de 2005, de les finances públiques és al llindar de la fallida tècnica.

En conclusió, les necessitats financers són creixents. Les despeses corrents, en particular les de personal, augmenten considerablement i per la seva naturalesa, aquestes despeses tindran tendència a mantenir-se en el futur. D'acord amb les necessitats pressupostades, les inversions reals també haurien de créixer fortament, però a l'hora de la seva execució el ritme d'inversions reals baixa considerablement. Sembla que d'aquesta manera el dèficit públic no es dispara, però posa clarament de manifest que no es duen a terme totes aquelles inversions que segons els propis pressupostos caldria fer. En definitiva, si certament es vol gaudir d'un nivell adequat d'infraestructures i serveis públics, les despeses públiques han d'augmentar com també ho hauran de fer els ingressos necessaris per al seu finançament, circumstància que només es pot donar amb una reforma profunda del sistema fiscal actual.

El canvi que proposem en la gestió econòmica i financera del Govern té així els següents objectius:

- a) Invertir més i malgastar menys. Educació i infraestructures com a prioritats d'inversió.
- b) Redreçar les finances públiques amb rigor econòmic i bona gestió financera. Aturar el dèficit i controlar l'endeutament.
- c) Posar fre al descontrol de la despesa corrent.

- d) Complir els compromisos de l'Estat en els terminis establerts: pagar a les empreses quan correspongui i no tard i malament.

III. La reforma fiscal

Els grans objectius per a la reforma del sistema fiscal que plantegem són:

- Andorra ha d'iniciar un procés progressiu però profund de reforma del seu sistema fiscal. Sembla que qualsevol altra solució no fa més que retardar una decisió que finalment s'haurà de prendre. Més val fer-ho amb temps i de manera planificada i gradual, que no deixar-ho per a quan ja sigui tard.
- Aquest procés de reforma s'ha de sustentar en dos eixos: la imposició sobre els beneficis, i la imposició general i l'especial sobre el consum. D'aquesta manera s'aconsegueix un sistema fiscal estable, no sotmès a fortes variacions degudes a factors exògens, com l'experiència andorrana recent ho demostra. No té sentit ni interessa a l'economia andorrana avançar només en el camp de la imposició sobre el consum com si la imposició directa no existís.
- Les reformes han de permetre que l'estructura del sistema fiscal andorrà s'apropi a la dels països de la Unió Europea. Això no significa que els impostos hagin de ser exactament els mateixos ni que els tipus impositius hagin de ser iguals (cap de les dues circumstàncies es dóna entre els països de la UE), però sí que les figures impositives bàsiques siguin semblants.
- La imposició sobre la renda s'ha d'introduir en una primera fase mitjançant impostos de productes; és a dir, impostos que separadament graven els diversos tipus de rendes: capital, activitats econòmiques i treball professional.
- Els tipus impositius han de ser proporcionats mentre la imposició de la renda sigui per productes. En qualsevol cas, han de ser petits, sensiblement inferiors als que s'apliquen habitualment en els Estats europeus.

- La majoria de les rendes del capital i les rendes del treball professional han de quedar sotmeses a retenció en la font, mètode senzill i segur d'aconseguir la seva tributació. A més, és una manera senzilla de gravar les rendes del capital tot respectant el secret bancari.
- Els beneficis de les activitats econòmiques es poden estimar de manera directa o objectiva; és a dir, d'acord amb una comptabilitat o mitjançant uns mòduls indicatius dels beneficis obtinguts. L'estimació objectiva s'hauria de limitar –es pot fer gradualment- als petits empresaris i professionals de tal manera que les empreses més grans haurien de calcular els seus beneficis reals.
- La imposició sobre el consum ha de ser general i bastant homogènia de forma que no introdueixi distorsions. Cal que existeixin pocs tipus impositius per tal de no introduir complexitat.
- El consum d'aquells productes que generen externalitats negatives (hidrocarburs, tabac, alcohol, etcètera) s'ha de penalitzar mitjançant impostos especials.

IV. L'Acord d'Associació amb la Unió Europea

La vinculació d'Andorra a Europa a partir de la signatura, el juny de 1990, i de l'aplicació, el primer de juliol de 1991, de l'Acord Comercial amb la Comunitat Econòmica Europea és un fet econòmicament irreversible.

La política econòmica no es pot limitar a afavorir a curt terme el creixement econòmic i l'augment exponencial de la població sinó que s'ha d'inscriure en una preocupació per preservar el futur i s'ha d'articular amb uns objectius col·lectius, de país.

Andorra ha d'adquirir plena consciència de la pròpia força institucional que li ha donat la Constitució de 1993, escollir direccions de desenvolupament innovadors. Tan sols podrà fer-ho si s'obre a relacions transparents amb els altres Estats del nostre entorn mitjançant l'establiment d'acords de doble imposició i sortir així de la *llista negra* dels paradisos fiscals.

www.jaumebartumeu.ad

**Ponència al Col·legi d'Economistes
el 15 de març del 2005**

Andorra s'ha de dotar de normes i regles clares, que donin confiança a empresaris i treballadors assalariats, i d'una legislació que incentivi una inversió internacional positiva i no especulativa. Pensem que esdevé evident que els nivells de riquesa i de desenvolupament assolits pel país no poden ser només d'uns quants. Han de ser defensats i consolidats mitjançant una política econòmica, social i institucional profundament innovadora i alhora valenta.

El nostre país és davant una cruïlla. Calen opcions estratègiques de gran abast, capaces de concretar els nous continguts d'un creixement sostenible, durador.

Cal sortir de la zona grisa de les ocasions perdudes, de les opcions incompletes, de la timidesa, del sentit de culpabilitat, de les propostes de rebaixa, de la improvisació.

No n'hi ha prou amb dir el que no volem ser (un paradís fiscal) i el que no podem ser (en tant que microestat amb un territori modestíssim). Cal dir què volem ser i què hem de fer per ser-ho.

I és en aquesta línia que proposem l'establiment d'un Acord d'Associació amb la Unió Europea.

Sobre aquesta base, i amb aquesta ferma voluntat, serà possible sortir de la zona grisa per anar cap a una sòlida perspectiva de creixement positiu.

Això ho podem fer mitjançant un projecte de requalificació de la nostra economia, de creixement del sistema comercial i financer, de desenvolupament de les professions liberals i els oficis, convençuts que la petita i la mitjana empresa han de jugar un paper essencial per a un creixement a escala humana.

Un projecte que, sorgit del convenciment del què no es vol ser i del què no es pot ser, agafi una opció i una direcció clara vers la transparència i l'especialització del sistema econòmic.

A manera de conclusió em permeto formular quatre breus consideracions sobre aquesta qüestió:

15 de març del 2005

www.jaumebartumeu.ad

**Ponència al Col·legi d'Economistes
el 15 de març del 2005**

1. Andorra no tindrà futur positivament enriquidor en una economia europea global si vol mantenir sistemes tancats, mancats de concreta regulació transparent, de fiabilitat i de prestigi internacional.

2. La transparència en l'activitat econòmica ens vindrà imposada, més enllà de raons ètiques evidents, per la dinàmica global dels mercats. Avui dia ja no hi ha cap empresa seriosa que dugui a terme inversions en països que no tinguin Tractats sobre doble imposició fiscal.

3. L'especialització és condició indefugible, en un país amb un territori tan petit com el nostre. Les àrees de desenvolupament han de ser ben definides, competitives i eurocompatibles, en la línia marcada pel Pla d'accions del Pla estratègic.

4. La qualitat i els valors socials i ambientals són el pressupòsit per a un bon desenvolupament.

Aquestes són les nostres propostes. Volem reformar amb sensibilitat social i amb una acció eficient de govern la gestió econòmica de l'Estat.

I volem ajudar des del Govern als agent econòmics en la consolidació d'un nou model econòmic sostenible.

Moltes gràcies per la seva atenció.

